

Hoofdstuk 9

Afgeleiden

Marnix Van Daele

Marnix.VanDaele@UGent.be

Vakgroep Toegepaste Wiskunde en Informatica
Universiteit Gent

Toename van een functie

Zij $y = f(x)$ gedefinieerd in de omgeving van een waarde x .
De **toename** (of **aangroeiing**) van $y = f(x)$ in x is gedefinieerd als

$$\Delta y = \Delta f(x) = f(x + \Delta x) - f(x)$$

Voorbeeld : voor $y = x^2$ is

$$\Delta y = \Delta(x^2) = (x + \Delta x)^2 - x^2 = 2(\Delta x)x + (\Delta x)^2$$

Opmerking : $y = f(x)$ is continu in x_0 betekent :

$$\lim_{\Delta x \rightarrow 0} \Delta f(x_0) = 0$$

Afleidbaarheid in een punt

$y = f(x)$ is **afleidbaar in** $x_0 \in \text{def}(f)$ als

$$\lim_{\Delta x \rightarrow 0} \frac{f(x_0 + \Delta x) - f(x_0)}{\Delta x} \text{ bestaat en eigenlijk is.}$$

Deze limiet, notatie $f'(x_0)$, heet **de afgeleide** van f in x_0

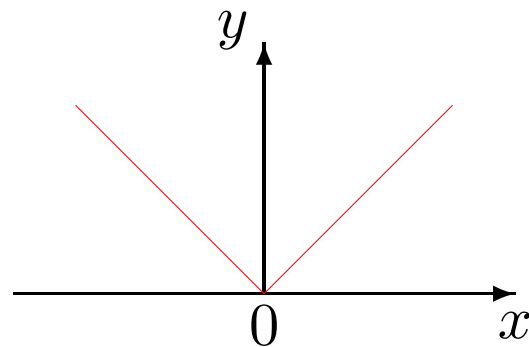
$$f'(x_0) = \lim_{h \rightarrow 0} \frac{f(x_0 + h) - f(x_0)}{h}$$

limiet $\iff$ afgeleide $f'(x_0)$

rechterlimiet $\iff$ rechterafgeleide $f'_R(x_0)$

linkerlimiet $\iff$ linkerafgeleide $f'_L(x_0)$

Voorbeeld : $f(x) = |x|$

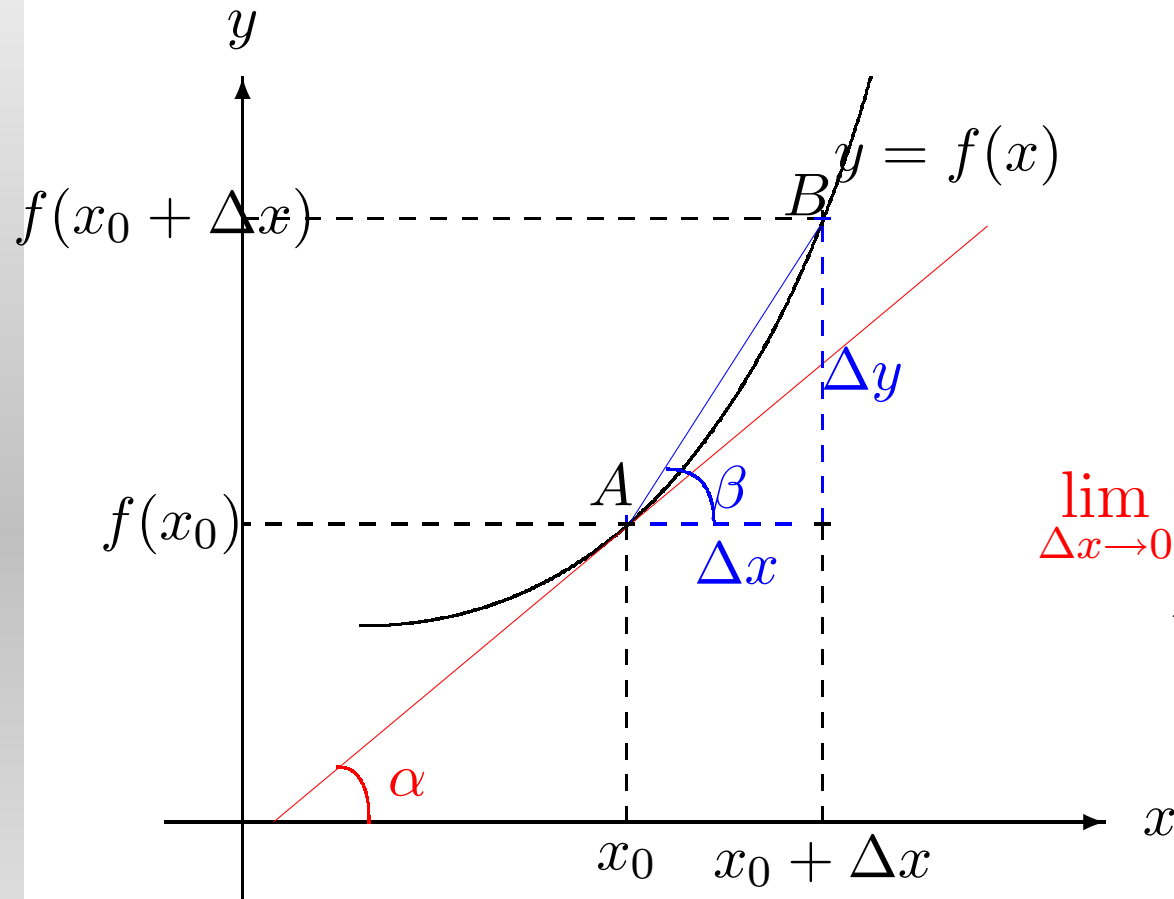

Vermits $f'_L(0) \neq f'_R(0)$ bestaat $f'(x_0)$ niet, m.a.w. $|x|$ is niet afleidbaar in $x = 0$.

- $f'_L(0) = \lim_{h \rightarrow 0^-} \frac{f(h) - f(0)}{h} = \lim_{h \rightarrow 0^-} \frac{-h - 0}{h} = -1$
- $f'_R(0) = \lim_{h \rightarrow 0^+} \frac{f(h) - f(0)}{h} = \lim_{h \rightarrow 0^+} \frac{h - 0}{h} = 1$

Intuitief : een afgeleidbare functie is een vloeiende getekende functie

Meetkundige betekenis

$$\lim_{\Delta x \rightarrow 0} \operatorname{tg} \beta = \lim_{\Delta x \rightarrow 0} \frac{\Delta y}{\Delta x}$$
$$\operatorname{tg} \alpha = f'(x_0)$$

$f'(x_0)$ is de rico van de raaklijn aan $y = f(x)$ in x_0 :

$$y - f(x_0) = f'(x_0)(x - x_0)$$

Afleidbaarheid in een interval

$y = f(x)$ is afleidbaar in het open interval $]a, b[$ als ze afleidbaar is in elk punt van dit interval.

$y = f(x)$ is afleidbaar in het gesloten interval $[a, b]$ als ze afleidbaar is in $]a, b[$, rechts-afleidbaar is in a en links-afleidbaar is in b .

Analoge definities gelden voor halfopen intervallen.

De afgeleide functie

Beschouw de verzameling van punten x_0 waarvoor $f'(x_0)$ bestaat. De **afgeleide functie** van $y = f(x)$ is bepaald door

$$x \mapsto f'(x)$$

Notaties :

$$f'(x)$$

$$Df(x) \quad (\text{Cauchy})$$

$$\frac{dy}{dx} \quad (\text{Leibniz})$$

$$\dot{y} \quad (\text{Newton als } x = \text{tijd } t)$$

$f'(\dots)$ betekent afleiden naar de onafhankelijke veranderlijke ...

Afgeleide van de n -de orde

De afgeleide functie bezit meestal opnieuw een afgeleide : de tweede afgeleide van de oorspronkelijke functie , of **de afgeleide van de tweede orde**.

Notaties :

$$f''(x) = \frac{d}{dx} \left(\frac{df(x)}{dx} \right) = \frac{d^2}{dx^2} f(x)$$

...

afgeleide van de n -de orde

$$f^{(n)}(x) = \frac{d^n}{dx^n} f(x)$$

Stijgen en dalen, extrema

Zij $y = f(x)$ afleidbaar in x_0 .

$$\begin{aligned} y = f(x) \text{ is stijgend in } x_0 &\iff \Delta f(x_0) \geq 0 \text{ a.s.a. } \Delta x > 0 \\ &\iff \lim_{\Delta x \rightarrow 0} \frac{\Delta f(x_0)}{\Delta x} \geq 0 \\ &\iff f'(x_0) \geq 0 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} y = f(x) \text{ is dalend in } x_0 &\iff \Delta f(x_0) \leq 0 \text{ a.s.a. } \Delta x > 0 \\ &\iff \lim_{\Delta x \rightarrow 0} \frac{\Delta f(x_0)}{\Delta x} \leq 0 \\ &\iff f'(x_0) \leq 0 \end{aligned}$$

$$y = f(x) \text{ heeft extremum in } x_0 \iff f'(x_0) = 0$$

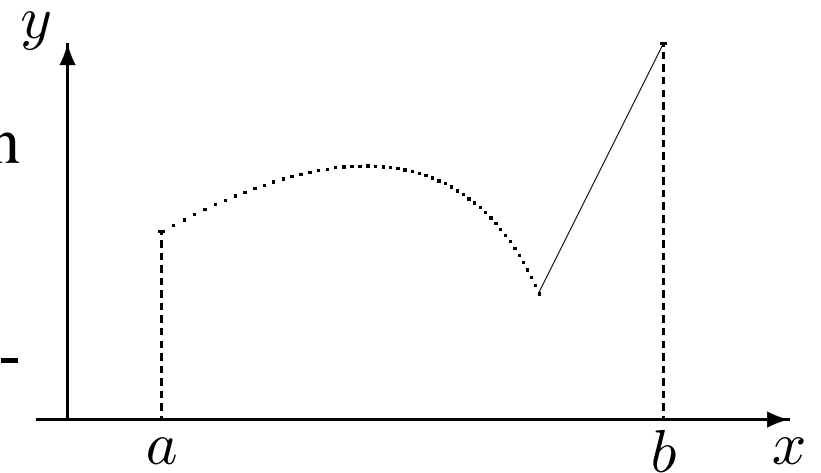
Opmerking

Bepaal de punten in $[a, b]$ waarin $y = f(x)$ een extremum bereikt

Kritische punten : punten waarin de functie mogelijk een extremum heeft.

De kritische punten zijn

- als $f(x)$ afleidbaar is : punten waarin $f'(x) = 0$
- punten waarin $f(x)$ niet afleidbaar is
- a en b

De regel van de l'Hospital

Als $y = f(x)$ en $y = g(x)$ afleidbaar zijn in x_0 en $f(x_0) = 0$ en $g(x_0) = 0$, waarbij $g'(x_0) \neq 0$, dan is

$$\lim_{x \rightarrow x_0} \frac{f(x)}{g(x)} = \frac{f'(x_0)}{g'(x_0)}.$$

$$\lim_{x \rightarrow x_0} \frac{f(x)}{g(x)} = \lim_{x \rightarrow x_0} \frac{f(x) - 0}{g(x) - 0} = \lim_{x \rightarrow x_0} \frac{f(x) - f(x_0)}{g(x) - g(x_0)} = \lim_{x \rightarrow x_0} \frac{\frac{f(x) - f(x_0)}{x - x_0}}{\frac{g(x) - g(x_0)}{x - x_0}}$$

$$\lim_{x \rightarrow x_0} \frac{f(x)}{g(x)} = \lim_{x \rightarrow x_0} \frac{\frac{f(x) - f(x_0)}{x - x_0}}{\frac{g(x) - g(x_0)}{x - x_0}} = \frac{\lim_{x \rightarrow x_0} \frac{f(x) - f(x_0)}{x - x_0}}{\lim_{x \rightarrow x_0} \frac{g(x) - g(x_0)}{x - x_0}} = \frac{f'(x_0)}{g'(x_0)}$$

Afgeleide van constante functie

$$\frac{da}{dx} = 0 \text{ als } a \in \mathbb{R}$$

$$\frac{da}{dx} = \lim_{h \rightarrow 0} \frac{a - a}{h} = 0$$

Afgeleide van veeltermfunctie

$$\frac{dx^n}{dx} = n x^{n-1} \text{ als } n \in \mathbb{N}$$

$$\begin{aligned} \frac{dx^n}{dx} &= \lim_{h \rightarrow 0} \frac{(x+h)^n - x^n}{h} \\ &= \lim_{h \rightarrow 0} \frac{(x^n + n h x^{n-1} + \frac{n(n-1)}{2} h^2 x^{n-2} + \dots + h^n) - x^n}{h} \\ &= \lim_{h \rightarrow 0} n x^{n-1} + \frac{n(n-1)}{2} h x^{n-2} + \dots + h^{n-1} \\ &= n x^{n-1} \end{aligned}$$

Afgeleide van log-functie

$$\frac{d \ln x}{dx} = \frac{1}{x}$$

$$\begin{aligned} \frac{d \ln x}{dx} &= \lim_{h \rightarrow 0} \frac{\ln(x+h) - \ln x}{h} = \lim_{h \rightarrow 0} \frac{1}{h} \ln \left(\frac{x+h}{x} \right) \\ &= \lim_{h \rightarrow 0} \ln \left(1 + \frac{h}{x} \right)^{\frac{1}{h}} \\ &= \ln \left(\lim_{h \rightarrow 0} \left(1 + \frac{h}{x} \right)^{\frac{1}{h}} \right) \\ &\stackrel{\frac{h}{x}=k}{=} \ln \left(\lim_{k \rightarrow 0} (1+k)^{\frac{1}{k x}} \right) \\ &= \ln \left(\left(\lim_{k \rightarrow 0} (1+k)^{\frac{1}{k}} \right)^{\frac{1}{x}} \right) \\ &= \ln e^{\frac{1}{x}} = \frac{1}{x} \end{aligned}$$

Afleidingsregels

$$\frac{d}{dx}[f_1(x) + f_2(x)] = \frac{df_1(x)}{dx} + \frac{df_2(x)}{dx}$$

$$\frac{d}{dx}[f_1(x)f_2(x)] = \frac{df_1(x)}{dx}f_2(x) + f_1(x)\frac{df_2(x)}{dx}$$

$$\frac{d}{dx} \frac{f_1(x)}{f_2(x)} = \frac{\frac{df_1(x)}{dx}f_2(x) - f_1(x)\frac{df_2(x)}{dx}}{f_2^2(x)}$$

Goniometrische functies

$$\begin{aligned}\frac{d \sin x}{dx} &= \lim_{\Delta x \rightarrow 0} \frac{\sin(x + \Delta x) - \sin x}{\Delta x} \\ &= \lim_{\Delta x \rightarrow 0} \frac{2 \sin \frac{\Delta x}{2} \cos \left(x + \frac{\Delta x}{2}\right)}{\Delta x} \\ &= \lim_{\Delta x \rightarrow 0} \frac{\sin \frac{\Delta x}{2}}{\frac{\Delta x}{2}} \lim_{\Delta x \rightarrow 0} \cos \left(x + \frac{\Delta x}{2}\right) = \cos x\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}\frac{d \cos x}{dx} &= \lim_{\Delta x \rightarrow 0} \frac{\cos(x + \Delta x) - \cos x}{\Delta x} \\ &= \lim_{\Delta x \rightarrow 0} \frac{-2 \sin \frac{\Delta x}{2} \sin \left(x + \frac{\Delta x}{2}\right)}{\Delta x} \\ &= - \lim_{\Delta x \rightarrow 0} \frac{\sin \frac{\Delta x}{2}}{\frac{\Delta x}{2}} \lim_{\Delta x \rightarrow 0} \sin \left(x + \frac{\Delta x}{2}\right) = - \sin x\end{aligned}$$

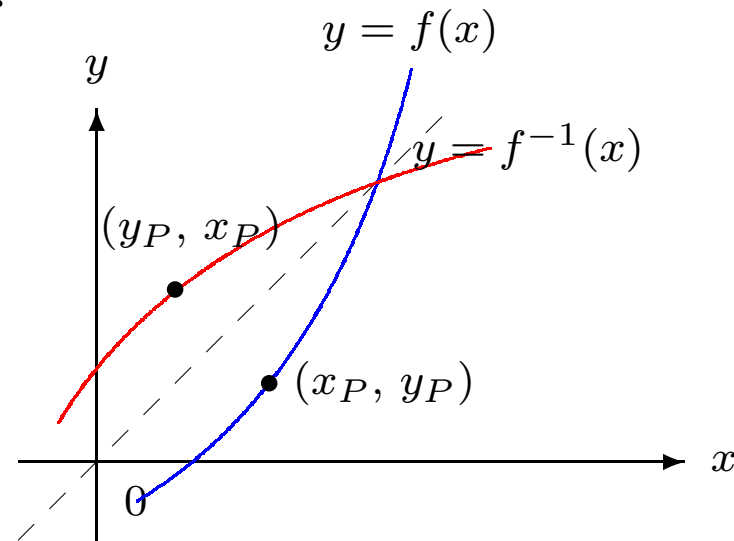
Goniometrische functies

$$\begin{aligned}\frac{d \operatorname{tg} x}{dx} &= \frac{d \sin x}{dx \cos x} \\ &= \frac{\cos x \cos x - \sin x (-\sin x)}{\cos^2 x} \\ &= \frac{1}{\cos^2 x}\end{aligned}$$

Inverse functie

Zij $y = f(x)$ inverteerbaar over een bepaald interval. Dan voldoet y in dat interval aan

$$x = f^{-1}(y).$$

$$\frac{dy}{dx} = \frac{df(x)}{dx} = \frac{1}{\frac{df^{-1}(y)}{dy}}$$

De exponentiële functie

$$\frac{dy}{dx} = \frac{df(x)}{dx} = \frac{1}{\frac{df^{-1}(y)}{dy}}$$

$$y = e^x \iff x = \ln y \quad x \in \mathbb{R}, y \in \mathbb{R}_0^+$$

$$\frac{dy}{dx} = \frac{1}{\frac{dx}{dy}} = \frac{1}{\frac{d \ln y}{dy}} = \frac{1}{\frac{1}{y}} = y = e^x$$

$$\implies \frac{de^x}{dx} = e^x$$

Cyclometrische functies

$$\frac{dy}{dx} = \frac{df(x)}{dx} = \frac{1}{\frac{df^{-1}(y)}{dy}}$$

$$y = \arcsin x \iff x = \sin y \quad x \in [-1, 1], y \in \left[-\frac{\pi}{2}, \frac{\pi}{2}\right]$$

$$\frac{d \arcsin x}{dx} = \frac{dy}{dx} = \frac{1}{\frac{dx}{dy}} = \frac{1}{\frac{d \sin y}{dy}} = \frac{1}{\cos y} = \frac{1}{\sqrt{1 - \sin^2 y}}$$

$$\implies \frac{d \arcsin x}{dx} = \frac{1}{\sqrt{1 - x^2}}$$

Cyclometrische functies

$$\frac{dy}{dx} = \frac{df(x)}{dx} = \frac{1}{\frac{df^{-1}(y)}{dy}}$$

$$y = \arccos x \iff x = \cos y \quad x \in [-1, 1], y \in [0, \pi]$$

$$\frac{d \arccos x}{dx} = \frac{dy}{dx} = \frac{1}{\frac{dx}{dy}} = \frac{1}{\frac{d \cos y}{dy}} = -\frac{1}{\sin y} = -\frac{1}{\sqrt{1 - \cos^2 y}}$$

$$\implies \frac{d \arccos x}{dx} = -\frac{1}{\sqrt{1 - x^2}}$$

Cyclometrische functies

$$\frac{dy}{dx} = \frac{df(x)}{dx} = \frac{1}{\frac{df^{-1}(y)}{dy}}$$

$$y = \operatorname{arctg} x \iff x = \operatorname{tg} y \quad x \in \mathbb{R}, y \in] -\frac{\pi}{2}, \frac{\pi}{2} [$$

$$\frac{d\operatorname{arctg} x}{dx} = \frac{dy}{dx} = \frac{1}{\frac{dx}{dy}} = \frac{1}{\frac{d\operatorname{tg} y}{dy}} = \frac{1}{\cos^2 y} = \cos^2 y = \frac{1}{1 + \operatorname{tg}^2 y}$$

$$\iff \frac{d\operatorname{arctan} x}{dx} = \frac{1}{1 + x^2}$$

Kettingregel

Zij $y = y(u)$ en $u = u(x)$. Dan is $y = y(u(x))$ een functie van x .

$$\frac{dy}{dx} = \frac{dy}{du} \frac{du}{dx}$$

Als $u(x)$ afleidbaar is, zal $\Delta u = u(x + \Delta x) - u(x) \rightarrow 0$ zodra $\Delta x \rightarrow 0$

$$\begin{aligned} \frac{dy}{dx} &= \lim_{\Delta x \rightarrow 0} \frac{y(u(x + \Delta x)) - y(u(x))}{\Delta x} \\ &= \lim_{\Delta x \rightarrow 0} \lim_{\Delta x \rightarrow 0} \lim_{\Delta u \rightarrow 0} \frac{y(u(x) + \Delta u) - y(u(x))}{\Delta u} \lim_{\Delta x \rightarrow 0} \frac{\Delta u}{\Delta x} \\ &= \frac{dy}{du} \frac{du}{dx} \end{aligned}$$

Kettingregel

$$\frac{dy}{dx} = \frac{dy}{du} \frac{du}{dx}$$

$$y = \sin u \quad \text{met} \quad u = x^2 \implies y(u(x)) = \sin x^2$$

$$\frac{d}{dx} \sin x^2 = \frac{d}{du} (\sin u) \frac{dx^2}{dx} = 2x \cos x^2$$

$$\frac{d}{du} (\sin u) = \cos u = \cos x^2 \qquad \frac{dx^2}{dx} = 2x$$

Functions in parameterform

$$\begin{cases} x = f_1(t) \\ y = f_2(t) \end{cases} \quad t \in [t_a, t_b]$$

$$\begin{cases} x = \cos t \\ y = \sin t \end{cases} \quad t \in [0, \pi]$$

$$\frac{dy}{dx} = \frac{\frac{dy}{dt}}{\frac{dx}{dt}} = \frac{\dot{f}_2(t)}{\dot{f}_1(t)}$$

$$\frac{dy}{dx} = -\frac{\cos t}{\sin t}$$

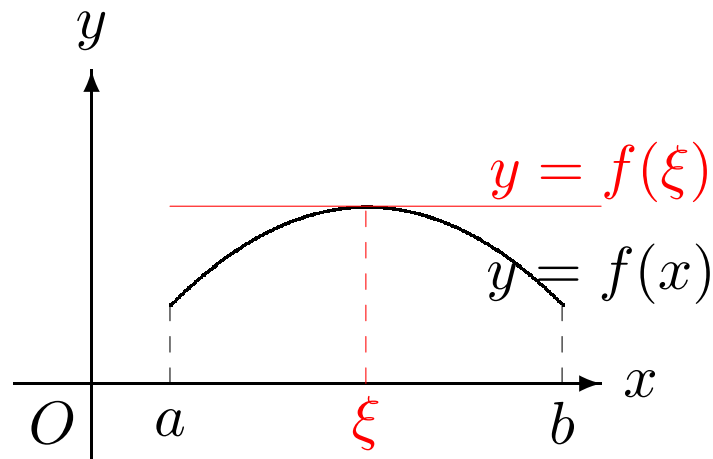
Opmerking : $y = \sqrt{1 - x^2}$

$$\frac{dy}{dx} = -\frac{x}{\sqrt{1 - x^2}} = -\frac{\cos t}{\sin t}$$

De stelling van Rolle

Veronderstel dat $y = f(x)$ afleidbaar is in $[a, b]$. Als bovendien $f(a) = f(b)$, dan bestaat er ten minste één punt $\xi \in]a, b[$ waarvoor $f'(\xi) = 0$.

Bewijs :

- Is f constant , dan

$$f'(\xi) = 0, \forall \xi \in [a, b]$$

- Is f niet constant, dan ,

$$m \leq f(x) \leq M, \forall x \in [a, b]$$

met $x_m, x_M \in [a, b]$ en met $f(x_m) = m$ en $f(x_M) = M$.

Kies $\xi = x_m$ als $x_m \notin \{a, b\}$ en $\xi = x_M$ als $x_M \notin \{a, b\}$.

Dan is $f'(\xi) = 0$

Middelwaardestelling van Cauchy

Zijn $y = f(x)$ en $y = g(x)$ continu in $[a, b]$ en afleidbaar in $]a, b[$ en is $g'(x)$ verschillend van 0 in $[a, b]$, dan bestaat er een

$\xi \in]a, b[$ waarvoor

$$\frac{f(b) - f(a)}{g(b) - g(a)} = \frac{f'(\xi)}{g'(\xi)}.$$

$$\text{Bewijs : } h(x) = \begin{vmatrix} f(x) & g(x) & 1 \\ f(a) & g(a) & 1 \\ f(b) & g(b) & 1 \end{vmatrix}$$

$$= (g(a) - g(b))f(x) + (f(b) - f(a))g(x) + f(a)g(b) - f(b)g(a)$$

$$\implies h'(x) = (g(a) - g(b))f'(x) + (f(b) - f(a))g'(x)$$

Middelwaardestelling van Cauchy

Zijn $y = f(x)$ en $y = g(x)$ continu in $[a, b]$ en afleidbaar in $]a, b[$ en is $g'(x)$ verschillend van 0 in $[a, b]$, dan bestaat er een

$\xi \in]a, b[$ waarvoor

$$\frac{f(b) - f(a)}{g(b) - g(a)} = \frac{f'(\xi)}{g'(\xi)}.$$

Bewijs : $h'(x) = (g(a) - g(b)) f'(x) + (f(b) - f(a)) g'(x)$

$$h(x) = (g(a) - g(b)) f(x) + (f(b) - f(a)) g(x) + f(a) g(b) - f(b) g(a)$$

Rolle : er bestaat een $\xi \in]a, b[$ waarvoor $h'(\xi) = 0$

$$\implies (g(b) - g(a)) f'(\xi) = (f(b) - f(a)) g'(\xi).$$

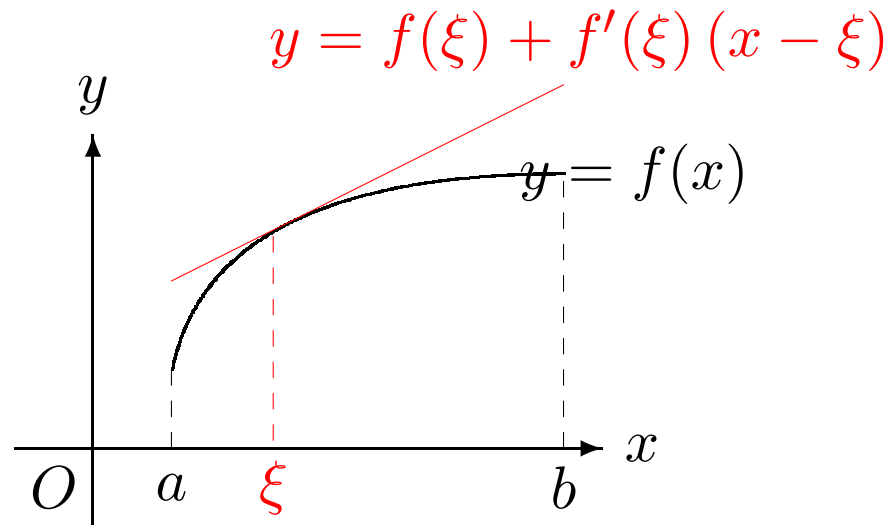
$g'(\xi) \neq 0$, want $g'(x) \neq 0$ in $[a, b]$

$g(b) - g(a) \neq 0$ (zoniet Rolle : $\exists d \in]a, b[: g'(d) = 0$)

Middelwaardestelling van Lagrange

Veronderstel dat $y = f(x)$ afleidbaar is in $[a, b]$. Dan bestaat er minstens één punt $\xi \in]a, b[$ waarvoor $f'(\xi) = \frac{f(b) - f(a)}{b - a}$.

Bewijs :

MWS van Cauchy :

$$\frac{f(b) - f(a)}{g(b) - g(a)} = \frac{f'(\xi)}{g'(\xi)}.$$

$$g(x) = x :$$

$$\frac{f(b) - f(a)}{b - a} = f'(\xi)$$

Gevolgen van MWS

- Is $y = f(x)$ afleidbaar in $[a, b]$ met $f'(x) = 0, \forall x \in]a, b[$, dan is $f(x)$ constant in $[a, b]$.

Bewijs : neem een willekeurig punten x in $[a, b]$.

$$\text{MWS Lagrange : } \frac{f(x) - f(b)}{x - b} = 0 \implies f(x) = f(b)$$

- Is $y = f(x)$ en $y = g(x)$ afleidbaar in $[a, b]$ met $f'(x) = g'(x), \forall x \in]a, b[$, dan is $f(x) - g(x)$ constant in $[a, b]$.

Bewijs : vorig gevolg toegepast op $y = f(x) - g(x)$

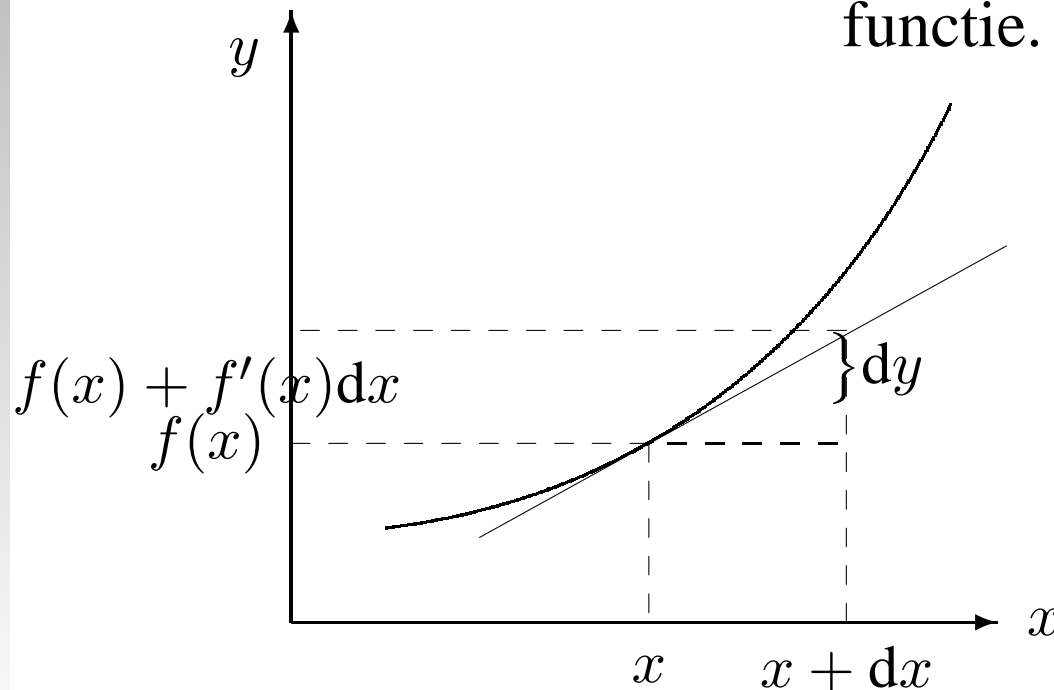
Differentiaal

Leibniz notatie : $\frac{dy}{dx} = f'(x)$ waaruit $dy = f'(x) dx$

dy : de **differentiaal** van $y = f(x)$

Als x toeneemt met dx neemt y **langs de raaklijn** toe met $f'(x) dx$.

Is dy overal gedefinieerd, dan heeft men een **differentieerbare** functie.

De differentiaal is het hoofddeel van de functie-toename als de toename dx klein is.

Newton-Raphson methode

Gevraagd : zoek een nulpunt van $f(x) = 0$ in $[a, b]$

Zij f afleidbaar in $]a, b[$

raaklijn in x_0 : $y - f(x_0) = f'(x_0)(x - x_0)$

snijpunt x_1 met x -as : $-f(x_0) = f'(x_0)(x_1 - x_0)$

$$x_1 = x_0 - \frac{f(x_0)}{f'(x_0)}$$

$$x_{n+1} = x_n - \frac{f(x_n)}{f'(x_n)}, \quad n = 0, 1, \dots$$

Newton-Raphson methode

$$x_{n+1} = x_n - \frac{f(x_n)}{f'(x_n)}, \quad n = 0, 1, \dots$$

Convergeert de rij $x_0, x_1, x_2, \dots$ naar een zekere α waarvoor

$$f(\alpha) = 0 ?$$

Hoe snel is de eventuele convergentie ?

Antwoord :

- als x_0 dicht genoeg ligt bij de te zoeken α is er steeds convergentie , m.a.w. **lokale convergentie**
- De **orde van convergentie** is **kwadratisch**, d.w.z. er bestaat een constante C waarvoor

$$|x_{n+1} - \alpha| \leq C |x_n - \alpha|^2 .$$

Newton-Raphson methode

$$x_{n+1} = x_n - \frac{f(x_n)}{f'(x_n)}, \quad n = 0, 1, \dots$$

Bepaal $\alpha = 0.703467422498$ van $x - e^{-x/2} = 0$ met $x_0 = 1$.

$$x_{n+1} = x_n - \frac{x_n - e^{-x_n/2}}{1 + \frac{1}{2}e^{-x_n/2}} = \frac{e^{-x_n/2} (x + 2)}{2 + e^{-x_n/2}}$$

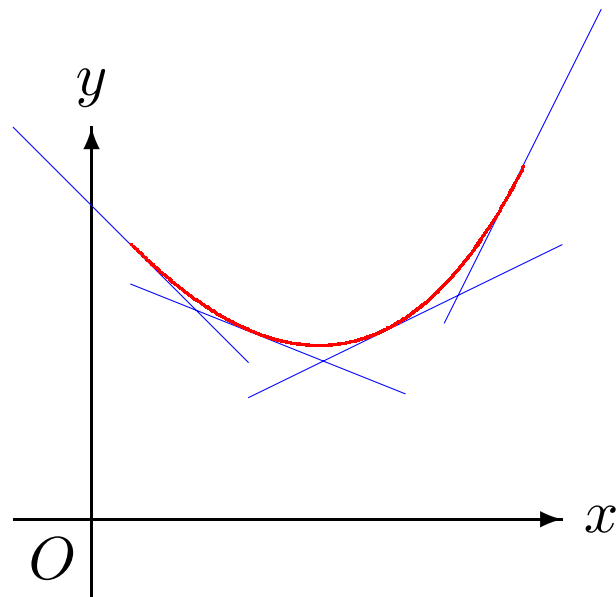
n	x_n	$ x_{n+1} - \alpha / x_n - \alpha ^2$
0	1	
1	0.6980896128	0.061
2	0.7034655390	0.065
3	0.7034674224	0.065
4	0.7034674225	

Het teken van $f''(x)$

$f(x)$ $\iff$ positief of negatief

$f'(x)$ $\iff$ stijgen of dalen

$f''(x)$ $\iff$?

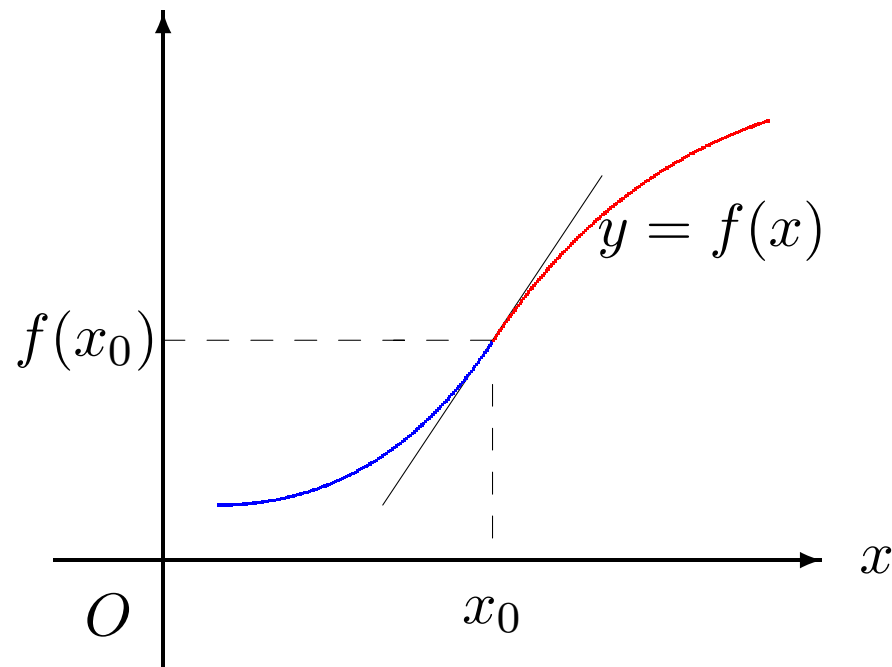
$f''(x) > 0$ $\iff$ $f'(x)$ stijgt

$\iff$ de rico's van de raaklijnen stijgen

$\iff$ de raaklijnen stijgen meer en meer

Buigpunt van een kromme

Is $f''(x_0) = 0$ en wisselt $f''(x)$ in x_0 van teken, dan zegt men dat $y = f(x)$ een **buigpunt** heeft in x_0 .

Heeft $y = f(x)$ een buigpunt in x_0 , dan snijdt de raaklijn er de kromme.

In punten die geen buigpunten zijn, raakt de raaklijn de kromme.

Functie-onderzoek

1. $\text{def}(f)$
2. Wanneer is $f(x) > 0$, $f(x) = 0$, $f(x) < 0$?
3. H.A., V.A., S.A. + ligging t.o.v. H.A. en S.A.
4. Wanneer is $f'(x) > 0$, $f'(x) = 0$, $f'(x) < 0$?
5. Wanneer is $f''(x) > 0$, $f''(x) = 0$, $f''(x) < 0$?
6. $f(x)$ in elk bijzonder punt x .
7. Vat de resultaten samen in een tabel.
8. Maak een schets. Win eventueel extra informatie in, zoals bvb. de vergelijkingen van raaklijnen in buigpunten.

Voorbeeld : $y = e^{-x^2}$

1. def(f)

def(f) = $\mathbb{R}$ en $f(x)$ is even

2. Wanneer is $f(x) > 0$, $f(x) = 0$, $f(x) < 0$?

$f(x) > 0$ vermits $\exp(x) > 0$ voor alle $x \in \mathbb{R}$

$$\begin{array}{c|c} x & \\ \hline f(x) & + \end{array}$$

3. H.A., V.A., S.A. + ligging t.o.v. H.A. en S.A.

$$\lim_{x \rightarrow +\infty} e^{-x^2} = 0$$

Vermits $f(x) > 0$ ligt de grafiek boven de H.A. $y = 0$.

Voorbeeld : $y = e^{-x^2}$

4. Wanneer is $f'(x) > 0$, $f'(x) = 0$, $f'(x) < 0$?

$$f'(x) = -2x e^{-x^2}$$

Kritisch punt : $x = 0$

x	0		
$f(x)$	+	+	+
$f'(x)$	+	0	-
$f(x)$	↗	max	↘

Voorbeeld : $y = e^{-x^2}$

5. Wanneer is $f''(x) > 0$, $f''(x) = 0$, $f''(x) < 0$?

$$f''(x) = (-2 + 4x^2) e^{-x^2}$$

Kritische punten : $x = -\frac{\sqrt{2}}{2}$ en $x = \frac{\sqrt{2}}{2}$

x		$-\frac{\sqrt{2}}{2}$		0		$\frac{\sqrt{2}}{2}$	
$f(x)$	+	+	+	+	+	+	+
$f'(x)$	+	+	+	0	-	-	-
$f''(x)$	+	0	-	-	-	0	+
$f(x)$	$\curvearrowright$	$\nearrow$	$\curvearrowleft$	max	$\searrow$	$\searrow$	$\curvearrowright$

Voorbeeld : $y = e^{-x^2}$

6. $f(x)$ in elk bijzonder punt x .

$$(0, 1) \quad \left(\pm \frac{\sqrt{2}}{2}, e^{-\frac{1}{2}} \right) \approx (\pm 0.71, 0.61)$$

$$(\pm 1, e^{-1}) \approx (\pm 1, 0.36) \quad (\pm 2, e^{-4}) \approx (\pm 2, 0.02)$$

Raaklijnen in buigpunten :

$$y = \sqrt{\frac{2}{e}} x + 2 \sqrt{\frac{1}{e}} \quad \text{en} \quad y = -\sqrt{\frac{2}{e}} x + 2 \sqrt{\frac{1}{e}}$$

Voorbeeld : $y = e^{-x^2}$

7. Samenvattende tabel

x		$-\frac{\sqrt{2}}{2}$		0		$\frac{\sqrt{2}}{2}$	
$f(x)$	+	+	+	+	+	+	+
$f'(x)$	+	+	+	0	-	-	-
$f''(x)$	+	0	-	-	-	0	+
$f(x)$				max			

Voorbeeld : $y = e^{-x^2}$

8. Schets :

